EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 02 20
COM(2025) 54 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

**EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS CENTRINIAM BANKUI**

**dėl mainų, pagalbos ir mokymo programos, skirtos euro apsaugai nuo padirbinėjimo, (programos „Pericles IV“) laikotarpio vidurio vertinimo**

{SWD(2025) 44 final}

## 1. Įvadas

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/840 nustatyta programa „Pericles IV“ yra ketvirtoji programos „Pericles“ laida. Jos teisinis pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 133 straipsnis. Programa siekiama bendrųjų tikslų: užkirsti kelią euro padirbinėjimui ir susijusiam sukčiavimui ir su tuo kovoti, taip pat išsaugoti euro banknotų ir monetų vientisumą. Todėl ji stiprina piliečių ir įmonių pasitikėjimą šių banknotų ir monetų tikrumu ir ES ekonomika, kartu užtikrindama viešųjų finansų tvarumą. Konkretus programos tikslas – apsaugoti euro banknotus ir monetas nuo padirbinėjimo ir susijusio sukčiavimo. Šio tikslo siekiama dviem pagrindiniais būdais. Pirmasis būdas – remiant ir papildant priemones, kurių ėmėsi valstybės narės. Antrasis – padedant kompetentingoms nacionalinėms institucijoms plėtoti glaudų ir reguliarų bendradarbiavimą ir keičiantis geriausios praktikos pavyzdžiais tarpusavyje, su Komisija ir, kai tinkama, su ES nepriklausančiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis.

Todėl programą iš esmės galima laikyti gebėjimų stiprinimo, informacijos sklaidos ir tinklų kūrimo iniciatyva. Pagal ją vykdomos veiklos tikslai: i) keistis informacija ir ją skleisti; ii) teikti techninę, mokslinę ir operatyvinę pagalbą ir iii) pirkti įrangą, kurią naudotų ES nepriklausančių šalių specializuotos kovos su padirbinėjimu institucijos, kad euras būtų apsaugotas nuo padirbinėjimo.

Programa grindžiama trimis pagrindiniais principais: i) tarpvalstybiniu pobūdžiu, dėl to visoje programos veikloje turi dalyvauti bent dvi šalys; ii) daugiadisciplininiškumu, kuriuo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas toliau nurodomoms tikslinėms grupėms priimti bendrą euro apsaugos metodą, ir iii) programos veiklos, kuria siekiama papildyti kitas valstybių narių arba ES / tarptautinių institucijų įgyvendinamas euro apsaugos iniciatyvas, o ne jas pakeisti, papildomumu.

Programos „Pericles IV“ laikotarpio vidurio vertinimas atliktas pagal Reglamento (ES) 2021/840 13 straipsnį. Atliekant vertinimą buvo atsižvelgta į aktualumo, efektyvumo, veiksmingumo, nuoseklumo ir ES pridėtinės vertės kriterijus, kaip nurodyta geresnio reglamentavimo gairėse. Taip pat apsvarstytas programos veiksmų, kuriais siekiama apsaugoti eurą nuo padirbinėjimo, tvarumas. Atliekant vertinimą peržiūrėtas programos įgyvendinimas nuo 2021 m. sausio mėn. iki 2024 m. kovo mėn., apimantis tiek Europos Sąjungos valstybes nares (įskaitant euro zonos ir euro zonai nepriklausančias valstybes nares), tiek ES nepriklausančias šalis. Šiame laikotarpio vidurio vertinime dalyvavo įvairūs suinteresuotieji subjektai, įskaitant ES valstybių narių nacionalines kompetentingas institucijas, programos paraiškų teikėjus ir paramos gavėjus, pagal programą finansuojamų veiksmų dalyvius, ES institucijas, pavyzdžiui, Europos Komisiją ir Europos Centrinį Banką (ECB), agentūras, pavyzdžiui, Europolą ir Eurojustą, taip pat tarptautinius partnerius, pavyzdžiui, ES nepriklausančių šalių kompetentingas institucijas ir Interpolą. Vertinant apžvelgti visų rūšių veiksmai pagal programą „Pericles IV“, įskaitant konferencijas ir didelius informacijos sklaidos renginius, susitikimus, seminarus, praktinius seminarus, mokymo veiklą, tyrimus ir įrangos pirkimą.

Prie šio komunikato pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente pateikiama išsamesnės informacijos apie Komisijos atliktą laikotarpio vidurio vertinimą. Vertinimas grindžiamas įvairiais šaltiniais, be kita ko, tuo pačiu metu skelbiamu išorės rangovo atliktu

nepriklausomu tyrimu. Komisijos tarnybų darbiniame dokumente pateikiamos pagrindinės laikotarpio vidurio vertinimo įžvalgos ir apžvelgiamas programos „Pericles IV“ įgyvendinimas.

## 2. Bendra vertinimo išvada

Vertinime daroma išvada, kad programos „Pericles IV“ tikslas – prisidėti prie euro padirbinėjimo prevencijos ir kovos su juo, taip išsaugant eurų banknotų ir monetų vientisumą, – įgyvendinamas.

Pasitvirtino, kad programa iš esmės yra **efektyvi** gerinant keitimąsi informacija, techninius įgūdžius, institucines sistemas ir operatyvinius pajėgumus kovojant su euro padirbinėjimu tiek ES valstybėse narėse, tiek ES nepriklausančiose šalyse. Ji sėkmingai palengvino tinklaveiką ir bendradarbiavimo tyrimus, o tai padėjo pasiekti svarbių laimėjimų, pavyzdžiui, atlikti tyrimus, po kurių konfiskuoti padirbti eurai ir išardytos nusikalstamos organizacijos.

Pagal programą surengti techniniai mokymai, seminarai, įvykdyti darbuotojų mainai ir atlikti tyrimai – taip paremtos priemonės, kurių ėmėsi valstybės narės, ypač tais atvejais, kai nacionalinis finansavimas ribotas. Todėl programa „Pericles IV“ iki šiol užtikrino **veiksmingą** išteklių naudojimą atliekant pagal programą numatytus darbus ir siekiant rezultatų ir poveikio. Nors, palyginti su panašiomis programomis, valdymo išlaidos santykinai didelės taip yra daugiausia dėl riboto bendro programos biudžeto. Bendra išlaidų dalis taip pat mažėja dėl skaitmenizacijos, o tai – bendro didesnio veiksmingumo ženklas. Aktyvus Ekonomikos ir finansų reikalų GD dalyvavimas koordinuojant ir įgyvendinant veiksmus, pavyzdžiui, pirmininkaujant Kovos su eurų padirbinėjimu ekspertų grupės (angl. ECEG) posėdžiams, užtikrina valstybių narių įsitraukimą ir veiksmingą stebėseną. Atliekamas programos laikotarpio vidurio ir *ex post* vertinimas. Tačiau, atsižvelgiant į nedidelę programos apimtį ir didelį tęstinumą (ji įgyvendinama per kelis programavimo laikotarpius), gali reikėti apsvarstyti, ar, palyginti su bendru biudžetu, proporcinga per vieną finansavimo ciklą reikalauti atlikti du vertinimus.

Be to, nustatyta, kad programa **papildo** kitų ES institucijų, pavyzdžiui, ECB, ir agentūrų, pavyzdžiui, Europolo, iniciatyvas ir **su jomis dera**. Kadangi valstybių narių iniciatyvų mastas yra ribotas, programa šią spragą užpildo pasiūlydama daugiašalius ir daugiadalykius veiksmus, kuriais teikiamos ekspertinės žinios ir skatinami santykiai tarp valstybių narių ir su ES nepriklausančiomis šalimis. Iš tiesų programa sukuria didelę **ES pridėtinę vertę**, nes užmezgami ir stiprinami valstybių narių, ES nepriklausančių šalių, ES institucijų ir tarptautinių organizacijų ryšiai ir stiprinamas bendradarbiavimas, ir jie peržengia atskirų nacionalinių valdžios institucijų ribas.

Programa taip pat tebėra labai **aktuali** ir pritaikyta prie kintančių grėsmių. Reikia nuolat skirti dėmesį kovai su kylančiomis padirbinėjimo grėsmėmis ir užtikrinti, kad aptiktų padirbtų eurų skaičius ir toliau būtų kontroliuojamas ir išliktų mažas: kol naudojami grynieji pinigai, padirbtų pinigų keliama rizika išlieka. Galiausiai, perduodant žinias, kai tolesni veiksmai ir nuolatinė parama yra reguliarūs, programa siekiama užtikrinti jos rezultatų **tvarumą** ir būsimą pažangą siekiant jos tikslų. Suinteresuotieji subjektai atkreipia dėmesį į kintančias grėsmes bei tam tikrą darbuotojų kaitą kompetentingose nacionalinėse institucijose ir pabrėžia, kad mokymai turi būti kartojami kas 2–3 metus.

## 3. Svarbiausia įgyta patirtis

Apskritai vertinimas patvirtina, kad pagal programą „Pericles“ imtis veiksmų vis dar reikia ir kad tikėtina, jog šis poreikis didės. Vertinime pateikiama keletas svarbiausių įgytos patirties, kuri yra naudinga programai įgyvendinti toliau, pavyzdžių.

Kalbant apie programos veiksmingumą, vertinime nurodoma, kad programoje ir toliau daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama tų valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių, kurios turi tiesioginės įtakos ar patirties tam tikroje srityje, tarpusavio ryšiams, kad programa būtų galima užtikrinti prasmingus ir produktyvius veiksmus. Vertinime taip pat nurodoma, kad likusiu programavimo laikotarpiu reikia išlaikyti pusiausvyrą tarp įvairių finansavimo reikalavimus atitinkančių veiksmų, pavyzdžiui, tyrimų ir įrangos pirkimo ES nepriklausančioms šalims.

Vertinimas rodo, kad programa „Pericles IV“ gali būti dar aktualesnė, jei dėmesys ir toliau bus skiriamas dabartinėms ir būsimoms grėsmėms, įskaitant pakeisto dizaino banknotus ir padirbtų pinigų platinimą internetu. Tačiau vertinime taip pat nurodoma, kad programoje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama galimoms grėsmėms būsimam skaitmeniniam eurui ir dirbtinio intelekto poveikiui padirbtos valiutos gamybai ir nustatymui. Kad programa būtų perspektyvi, gali reikėti pritraukti konkrečių ekspertinių žinių, pavyzdžiui, siekiant reaguoti į minėtus pokyčius ir galimas naujas grėsmes, išplėsti dalyvaujančių ekspertų ratą. Tam būtų naudinga taikyti dvejopą metodą ir pakankamai dėmesio skirti tiek i) būtinybei valstybėms narėms (ir ES nepriklausančioms šalims) ugdyti pagrindinius techninius kovos su klastojimu įgūdžius, tiek ii) atsirandančioms grėsmėms ir toms institucijoms, kurios turi pajėgumų kovoti su šiomis grėsmėmis. Kiti programos stiprinimo būdai: į programos veiksmus labiau įtraukti teismines institucijas, muitines ir siuntinių bei pristatymo tarnybas, iš anksto dalytis tokių veiksmų darbotvarkėmis bei temomis ir veiksmų turinį pritaikyti numatomai auditorijai. ECEG posėdžiai ir kasmet atnaujinamos programos „Pericles“ strategijos yra idealus forumas įgytai patirčiai praktiškai įgyvendinti.

Kalbant apie programos tvarumą, kad ji išliktų veiksminga, svarbiausia įgyta patirtis: svarbu imtis pakankamų tolesnių veiksmų ir rengti reguliarius mokymus. Jie gali padėti tinkamai taikyti ir sustiprinti mokymosi rezultatus ir užtikrinti, kad naujausia informacija apie dabartines tendencijas ir pokyčius būtų plačiai dalijamasi pabrėžiant nuolat kintantį ir besivystantį euro padirbinėjimo keliamos grėsmės pobūdį. Reguliariai dalyvaudamas pagal programą finansuojamuose veiksmuose, programą įgyvendinantis Komisijos GD sudaro sąlygas nuolat vertinti tų veiksmų kokybę ir tvarumą. Daugelis – tiek pačios Komisijos, tiek valstybių narių – veiksmų turi stiprų instruktorių rengimo aspektą ir yra periodiškai kartojami, užtikrinant, kad keičiantis kompetentingų institucijų darbuotojams žinios išliktų aktualios. Viena iš paskutinių sukauptų patirčių yra ta, kad reikėtų kuo labiau sumažinti galimas kalbines, be kita ko, įgyvendinantiems subjektams ir kitiems programos veiksmų dalyviams iškylančias kliūtis, pavyzdžiui, skatinant įgyvendinančius subjektus prireikus teikti vertimo žodžiu paslaugas.

## 4. Programos „Pericles IV“ tęsimas ir tolesni veiksmai

Vertinime daroma išvada, kad dabartinė programos „Pericles IV“ įgyvendinimo struktūra iš esmės yra veiksminga, efektyvi, tvari ir tebėra aktuali prisitaikant prie kintančių grėsmių. Programa „Pericles IV“ šalinama kritinė spraga daugelyje valstybių narių, kuriose ištekliai tarptautiniam ir daugiadalykiam mokymui apie eurų padirbinėjimą organizuoti dažnai yra riboti. Teikiant tikslinę programos paramą stiprinami ES kovos su euro padirbinėjimu pajėgumai ir remiamas naujų santykių, tinklų ir tarptautinio bendradarbiavimo pastangų plėtojimas.

Komisija ketina toliau plėtoti atitinkamų šalių tarpusavio ryšius, kartu išlaikydama pusiausvyrą ir skatindama konkrečių rūšių veiksmus. Tą galima pasiekti rengiant metines „Pericles“ strategijas ir Kovos su eurų padirbinėjimu ekspertų grupės (angl. ECEG) posėdžius. Komisija apsvarstys galimybes pratęsti šių posėdžių trukmę iki dviejų dienų. Komitetas mano, kad vertėtų skatinti teisminių institucijų atstovus aktyviau dalyvauti ECEG posėdžiuose ir programos „Pericles IV“ veiksmuose, ypač atsižvelgiant į didžiules grėsmes, pvz., pakeisto dizaino banknotus. Kviesti Eurojustą reguliariai dalyvauti ECEG posėdžiuose yra svarbus šia kryptimi žengtas žingsnis.

Nors programos biudžetas iš esmės yra tinkamas, siekiant išlaikyti aukštą veiksmingumo lygį, finansavimo sumažėjimas reiškia, kad įgyvendinta mažiau veiksmų ir parengta mažiau dalyvių nei programos ankstesnėse laidose. Iš tiesų suinteresuotųjų subjektų pateikti atsiliepimai rodo, kad programos „Pericles IV“ biudžetas, palyginti su programos ankstesnėmis laidomis, turėjo neigiamos įtakos jų sprendimų priėmimui ir gebėjimui organizuoti programos „Pericles“ veiksmus.

Programos sėkmę daugiausia lemia jos struktūra, atspindinti jos unikalų teisinį pagrindą[1] ir objektą, o tai sudaro sąlygas valstybėms narėms ir Europos Komisijai glaudžiai bendradarbiauti per Ekonomikos ir finansų reikalų GD. Kadangi programa „Pericles IV“ yra atskira programa, ją valdantis Komisijos GD veikia kaip veiklos padalinys, neatsiejamas nuo strategijos rengimo, planavimo ir veiksmų įgyvendinimo. Taip užtikrinama, kad programa ir toliau atitiktų valstybių narių ir veiksmų dalyvių poreikius ir taip būtų sukurta pridėtinė vertė ir veiksmingumas.

[1] Euro zonos valstybių narių dalyvavimas programoje „Pericles“ grindžiamas SESV 133 straipsniu (įprasta teisėkūros procedūra), o euro zonai nepriklausančių valstybių narių – SESV 352 straipsniu (speciali teisėkūros procedūra).